

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Janusz KOCHANOWSKI

RPO - 587847 - I/08/AB

00-090 Warszawa Tel. centr. 0-22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

Warszawa, dnia **8** września 2008

Pan

Donald Tusk

Prezes Rady Ministrów

al. Ujazdowskie 1/3

00 - 583 WARSZAWA

Kielce Leonora Pawie Prewienie.

Zgodnie z ustawą z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944 - 1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. z 2007 r. Nr 63, poz. 425 ze zm., dalej: ustawa lustracyjna), osoby pełniące funkcje publiczne w rozumieniu art. 4 przywołanej ustawy, mają obowiązek złożenia oświadczenia, dotyczącego pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z tymi organami (art. 7 ust. 1). Ponadto, ustawodawca zobowiązał osoby urodzone przed dniem 1 sierpnia 1972 r., które w dniu wejścia w życie ustawy pełniły funkcję publiczną do złożenia oświadczenia lustracyjnego w terminie jednego miesiąca od dnia otrzymania powiadomienia o obowiązku lustracyjnym (art. 56 ust. 1 i 2). W świetle zaś art. 57 ust. 1 i 2, w przypadku niezłożenia w terminie oświadczenia lustracyjnego przez osobę, zobowiązaną do jego złożenia następuje skutek w postaci pozbawienia pełnionej funkcji publicznej. Pozbawienie funkcji publicznej następuje z mocy prawa z dniem, w którym upłynął termin do złożenia oświadczenia lustracyjnego.

Ustalony przez ustawodawcę termin do złożenia oświadczenia ma charakter terminu, który nie może podlegać przywróceniu, niezależnie od przyczyn, które spowodowały jego niedochowanie przez osobę zobowiązaną do złożenia oświadczenia. Taka konstrukcja przepisów powoduje, że w pewnych sytuacjach, np. obłożnej choroby

uniemożliwiającej złożenie oświadczenia lustracyjnego w ustawowym terminie, obywatele mogą ponosić w sposób niezawiniony dotkliwe konsekwencje prawne.

Na mocy ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o *Institucji Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu* (Dz. U. z 2007 r. Nr 63, poz. 424 ze zm., dalej: ustawa o IPN), ustawodawca uczynił Biuro Lustracyjne Instytutu Pamięci Narodowej podmiotem odpowiedzialnym za prowadzenie rejestru oświadczeń lustracyjnych, analizę tych oświadczeń oraz zbieranie informacji niezbędnych do ich oceny (art. 52 a pkt 1 i 2 ustawy o IPN). Ustawa nie precyzuje jednak trybu postępowania z oświadczeniami, które choć złożone w przewidzianym prawem terminie zawierają braki lub błędy formalne (np. brak wpisanego numeru PESEL lub podanie błędnego numeru dowodu tożsamości, ale także poważniejsze uchybienia, jak np. brak podpisu pod oświadczeniem).

Publiczno-prawny charakter oświadczenia lustracyjnego wyklucza możliwość stosowania do samych oświadczeń, jak i trybu ich składania ogólnych przepisów prawa cywilnego, w tym przede wszystkim przepisów kodeksu cywilnego o składaniu i cofaniu oświadczeń woli (art. 60 i następne k.c.) oraz o wadach oświadczenia woli (art. 82 i następne k.c.). Zgodnie natomiast z art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. *kodeks postępowania administracyjnego* (Dz. U. z 2000 r. Nr 98, poz. 1071 ze zm.), przepisy kodeksu stosuje się w postępowaniu przed organami administracji publicznej w należących do właściwości tych organów sprawach indywidualnych rozstrzyganych w drodze decyzji administracyjnej. Składanie oświadczeń lustracyjnych nie prowadzi tymczasem do wszczęcia postępowania administracyjnego i nie skutkuje wydaniem decyzji administracyjnej z uwagi na wyłącznie informacyjny charakter oświadczenia, co wyklucza możliwość stosowania w tym przypadku przepisów kodeksu postępowania administracyjnego.

Jednocześnie proces składania oświadczeń lustracyjnych został sformalizowany. Ustawodawca określił zarówno termin złożenia oświadczenia lustracyjnego, jak i niezbędne jego elementy, w tym stanowiący załącznik do ustawy wzór oświadczenia lustracyjnego. Oświadczenie lustracyjne winno zatem czynić zadość wymogowi jasnego i nie budzącego wątpliwości komunikowania organowi państwowemu wymaganej prawem informacji.

Mając na uwadze konsekwencje prawne, jakie grożą osobom zobowiązanym za niezłożenie oświadczenia lustracyjnego w przewidzianym ustawą terminie, zwróciłem się do Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej - Pana Janusza Kurtyki z pytaniem, w jaki sposób Biuro Lustracyjne traktuje oświadczenia zawierające braki formalne, a w szczególności, czy oświadczenia lustracyjne, które zawierają pola nieuzupełnione lub uzupełnione niepoprawnie traktowane są jako oświadczenia złożone terminowo.

W odpowiedzi Prezes Instytutu poinformował mnie, iż kwestia ta była przedmiotem analizy ze strony Biura Lustracyjnego, które wobec luki istniejących regulacji prawnych, rozważało trzy możliwe sposoby postępowania z oświadczeniami lustracyjnymi, zawierającymi braki formalne.

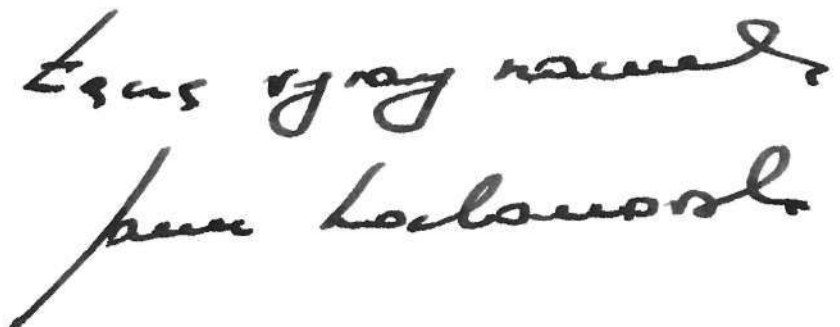
Po pierwsze, można uznać, że oświadczenie wadliwe niezależnie od rodzaju i wagi uchybienia nie jest w ogóle oświadczeniem, co musi skutkować stwierdzeniem, że w danym przypadku nie zostało złożone. Rozwiązanie to wydaje się być logiczną konsekwencją faktu, że ustawodawca nie przewidział możliwości uzupełnienia bądź konwalidacji braków formalnych oświadczenia lustracyjnego. Prezes Instytutu Pamięci Narodowej słusznie zwraca jednak uwagę, że skrajny formalizm stoi w tym przypadku w sprzeczności z ogólnymi zasadami innych gałęzi prawa, gdzie powszechnie przyjmuje się możliwość uzupełnienia braków formalnych pism. Sprzeczne z zamiarem ustawodawcy wydaje się być także zrównanie okoliczności, w których osoba zobowiązana do złożenia oświadczenia lustracyjnego nie składa go w ogóle lub składa oświadczenie obciążone drobną wadą formalną.

Zgodnie z drugim możliwym rozwiązaniem, należałoby uznać, że niektóre z wad formalnych deprecjonują całkowicie oświadczenie lustracyjne i należy je traktować tak, jakby nie zostało złożone w ogóle. W przypadku zaś drobnych i nieistotnych wad oświadczenia należy wezwać osobę zobowiązaną do uzupełnienia braków formalnych oświadczenia lustracyjnego. Prezes Instytutu stoi jednak na stanowisku, że takie rozwiązanie byłoby właściwe jedynie wówczas, gdyby kryteria oceny i klasyfikacji uchybień zostały choć grupowo określone w ustawie. Całkowicie arbitralną decyzję organu w kwestii podziału wad formalnych oświadczeń lustracyjnych na usuwalne i nieusuwalne należy bowiem uznać za niedopuszczalną w kontekście grożących obywatelowi poważnych konsekwencji o charakterze quasi-karnym.

Wreszcie możliwe jest każdorazowe wzywianie osoby zobowiązanej do usunięcia wad formalnych oświadczenia lustracyjnego, niezależnie od rodzaju i wagi uchybienia. Z informacji udzielonych przez Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej wynika, iż w praktyce Biuro Lustracyjne zwracało wadliwe oświadczenia organom, o których mowa w art. 8 ustawy lustracyjnej, uznając, iż to właśnie organ przyjmujący oświadczenie lustracyjne i mający bezpośredni kontakt z osobą zobowiązaną winien przeprowadzić wstępną kontrolę formalną oświadczenia lustracyjnego.

Pomimo tych satysfakcjonujących wyjaśnień Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej należy zaznaczyć, że praktyka postępowania Biura Lustracyjnego jest wyłącznie niewiążącą interpretacją przepisów ustawy, a istniejący stan prawny wymaga rychłej reakcji ustawodawcy. W tym miejscu warto zauważyć, że na problemy interpretacyjne dotyczące postępowania z oświadczeniami lustracyjnymi zawierającymi braki formalne uwagę zwrócił także Departament Legislacyjno - Prawny Ministerstwa Sprawiedliwości.

W związku z powyższym, mając na uwadze postulat jasności i określoności przepisów prawa, działając na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. *o Rzeczniku Praw Obywatelskich* (Dz. U. z 2001 r. Nr 14 poz. 147 ze zm.), zwracam się do Pana Premiera -jako organu wyposażonego w inicjatywę ustawodawczą, z uprzejmą prośbą o rozważenie możliwości doprecyzowania przepisów ustawy lustracyjnej oraz ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej tak, aby sposób postępowania z oświadczeniami lustracyjnymi zawierającymi błędy formalne nie budził wątpliwości.

Leszek Buszyński
Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej